

Asia: VN/23602/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi nuorisolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausunto valtakunnallisia nuorisoalan järjestöjä koskeviin esitysluonnoksiin (lain 17 ja 18 §; asetuksen 5 ja 6 §)

-

2. Lausunto valtakunnallisia nuorisoalan osaamiskeskuksia (OSKE) koskeviin esitysluonnoksiin (lain 19 §; asetuksen 7 ja 8 §)

-

3. Lausunto nuorisokeskuksia koskeviin esitysluonnoksiin (lain 20 §; asetuksen 9 ja 10 §)

-

4. Lausunto muita säännöksiä koskeviin esitysluonnoksiin (lain 23, 24, 26 ja 27 §; asetuksen 1 §)

-

5. Lausunto Harrastamisen Suomen mallia koskeviin esitysluonnoksiin (lain 12 a ja 21 a §)

Liiton mielestä on tärkeää kiinnittää huomiota 12 a §:n toiseen momenttiin sisältyvään pyrkimykseen turvata harrastustoiminnan laatu kiinnittämällä huomiota ohjaajan tietoihin ja taitoihin. Kuten säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, harrastuksen ohjaamiseen liittyvillä tiedoilla ja taidoilla tarkoitetaan riittävää osaamista ja kokemusta sekä harrastuksen sisällöllisessä osaamisessa että oppilaiden pedagogisessa ohjaamisessa.

6. Lausunnonantajan yleiskommentit tai huomiot/ehdotukset koskien lain muita säännöksiä

Kansalaisopistojen liitto on mukana, tukee ja kannattaa Taideobservatorion ja harrastusverkoston samaa asiaa koskevia lausuntoja.

Harrastamisen Suomen mallin säätämisen tavoitteena on lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja yhdenvertaisuuden lisäämiseksi vakiinnuttaa Harrastamisen Suomen mallin mukainen toiminta pysyväksi toimintamalliksi kunnissa. Tavoitteena on edistää perusopetukseen osallistuvien nuorten mahdollisuutta mieluisaan ja maksuttomaan harrastukseen. Esityksellä olisi myönteisiä vaikutuksia lasten ja nuorten kasvuun ja kehitykseen, terveyteen ja hyvinvointiin sekä yhdenvertaisten harrastusmahdollisuuksien lisääntymiseen eri puolilla Suomea.

Liiton mielestä on tärkeää yrittää vakiinnuttaa malli pysyväksi. Harrastamisen Suomen mallissa yhdistyvät lasten ja nuorten harrastustoiveiden kuuleminen, olemassa olevien hyvien käytäntöjen ja toimintatapojen koordinoiminen sekä koulun ja harrastustoimijoiden yhteistyö. Lasten ja nuorten yhdenvertaisuuden kannalta on hyvä, että harrastuksia voidaan järjestää joustavasti koulupäivän yhteydessä toimivien koulukuljetusjärjestelyin. Mallin pilottivaiheessa on kuultu paljon palautetta kuljetusjärjestelyjen toimimattomuudesta erityisesti harvaanasutuilla seuduilla.

Kunnan tehtävänä on laatia harrastussuunnitelma, joka pohjautuu oppilaiden esittämiin toiveisiin. On erittäin tärkeää kehittää yhteistyötä harrastustoiminnan järjestämisessä niin kuntien ja niiden toimijoiden kesken kuin koulujen ja eri järjestäjätahojen välillä.

Kansalaisopistojen liitto ilmaisee huolensa siitä, että Harrastamisen mallin rahoitus on sidottu talousarviossa yksivuotiseen momenttiin. Pitkäjänteisten mallien ja rakenteiden kehittämisen sekä toiminnan tuloksellisuuden arvioinnin kannalta useampivuotinen rahoitus ja toiminnan toteuttamisaika olisi parempi vaihtoehto.

Harrastustoiminta koulun yhteydessä edistää oppilaiden itsetuntemusta. Liiton mielestä on huomionarvoista, että Harrastamisen Suomen mallin yhteydessä mahdollistetaan porttiteorian mukaisesti polkuja myös pitkäjänteisempään harrastukseen, taiteen perusopetukseen tai peräti ammattiin asti.

Harrastamisen Suomen mallin mukaisen harrastustoiminnan järjestäminen perustuu kunnan vapaaehtoisuuteen. Kuntien välillä on kuitenkin jo nyt nähtävissä isoja eroja lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukijoina. On toivottavaa, että hyvinvointialueiden myötä kunnille jäävissä tehtävissä korostuu vahvasti sivistys. Harrastamisen mallille tulisi varmistaa riittävä rahoitus siten, että sitä voidaan toteuttaa kaikissa kunnissa ja että kuntia ja harrastusten järjestäjiä tuetaan mallin toteuttamisessa. Seutukunnallinen yhteistyö järjestöjen kanssa on myös osoittautunut tärkeäksi, jos omalta paikkakunnalta ei löydy ohjausosaamista tarpeeksi. Kansalaisopistoyhteistyön kannalta rahoituksen varmistumisen ajankohta alkukesästä on huonoin mahdollinen – ja todennäköisesti koulutkin kaipaivat tietoa käytettävissä olevasta rahoituksesta jo aikaisemmin.

Kansalaisopistojen liitto korostaa, että uuden toimintamuodon kehittäminen vaatii tutkimuksellista seuranta ja määraaikaista arviointia, mihin esityksessä ei ole kiinnitetty huomiota. Tämä koskee muun muassa sitä, miten paikkakuntien koko vaikuttaa mallin toteutukseen, toimiiko tavoiteltu toimintamalli oikeasti käytännössä (erikoisempiin harrastuksiin ei välttämättä ole ohjaajia saatavilla), millaisia ongelmia koulupäivän yhteyteen soviteltu toiminta on kohdannut sekä menettelyjä oppilaiden kuulemiseksi. Kyselyt harrastustoiveista saattavat olla vaikeaselkoisia eivätkä ota huomioon eri-ikäisten ja muutoin erilaisten lasten tarpeita. Ei-suomenkielisten oppilaiden määrä todennäköisesti lisääntyy ja samalla lisääntyy myös sellaisten oppilaiden osuus, jotka eivät tunne suomalaista harrastuskulttuuria ja sen käsitteitä. Harrastamisella on merkittävä asema myös kotouttamisessa ja traumaattisista kokemuksista toipumisessa.

Erityisen tärkeää olisi myös selvittää, tavoittavatko harrastusryhmät niitä lapsia ja nuoria, joilla ei vielä toistaiseksi ole mieluisaa harrastusta. Tätä voitaisiin vauhdittaa myös siten, että koulujen terveydenhoitaja kirjoittaa harrastusreseptin sellaisille lapsille ja nuorille, joiden katsoo hyötyvän harrastustoiminnasta. Tietoa vaikuttavista, lapsilähtöisistä, laadukkaista ja kustannustehokkaista mallin toteuttamisen tavoista tulee jakaa kunnille ja harrastusten järjestäjille, jotta Harrastamisen mallia voidaan jatkokehittää tutkitun tiedon pohjalta.

Nuottanen Jaana
Kansalaisopistojen liitto KoL